

Język i kultura polska we francuskim systemie szkolnym

Spojrzenie na sekcje polskie

DOI: 10.47050/jows.2025.3.85-88

Podczas gdy uniwersyteckie nauczanie języka i kultury polskiej we Francji pozostaje marginalne, na wcześniejszych etapach kształcenia działają prężnie sekcje polskie. Utworzone w kilku prestiżowych placówkach w ramach dwustronnych porozumień z Polską – oferują pełny dwujęzyczny program kształcenia. W artykule przedstawiono genezę i sposób funkcjonowania sekcji oraz wyzwania, jakie przed nimi stoją.

SANDY RÉMY PASKIEWICZ
Ensemble Scolaire Saint Pierre – Saint Paul,
Langogne, Francja

TEACHING POLISH LANGUAGE AND CULTURE IN FRANCE: A FOCUS ON POLISH SECTIONS

This article examines the teaching of Polish language and culture in France, with a focus on the central role of Polish international sections. While Polish language instruction at the university level remains marginal and vulnerable, these sections established through bilateral agreements with Poland offer a comprehensive bilingual curriculum in several prestigious French schools. The article traces their history, organisation, and objectives, highlighting their effectiveness in promoting linguistic and cultural transmission. At the same time, it identifies key limitations, including limited geographic coverage, selective admission processes, and low national visibility. The article calls for broader dissemination of Polish language education in France and enhanced educational cooperation between the two countries.

KEY WORDS: POLISH LANGUAGE EDUCATION, POLISH CULTURE, INTERNATIONAL SECTIONS, BILINGUAL EDUCATION, FRANCE–POLAND COOPERATION, LANGUAGE POLICY, CULTURAL TRANSMISSION, EDUCATIONAL INTEGRATION

Nauczanie języka polskiego i kultury polskiej we Francji podąża dwoma odrębnymi ścieżkami. Na uniwersytetach można studiować polonistykę w mniej więcej dziesięciu uczelniach publicznych. Równocześnie prowadzą one kursy języka polskiego (lektoraty) dla początkujących studentów. Zajęcia te stanowią jednak znikomą część oferty edukacyjnej z powodu małej liczby zainteresowanych. Nauczanie języka polskiego i kultury polskiej zyskuje za to na popularności na wcześniejszych etapach edukacyjnych. Jest ono prowadzone w niektórych francuskich szkołach podstawowych i średnich w ramach tzw. międzynarodowych sekcji polskich. Skąd się wzięły, jak działają i jaką odgrywają rolę w nauczaniu języka polskiego w kraju nad Sekwaną?

Jak powstały i czym są sekcje

Sekcja międzynarodowa, istniejąca we francuskim systemie szkolnictwa od lat 60. XX wieku, to rodzaj klasy, w której niektóre przedmioty prowadzone są w wybranym języku obcym. Sekcje mają wspierać poznawanie innych kultur i języków poprzez oferowanie uczniom dwujęzycznego lub wielojęzycznego programu nauczania. Międzynarodowe sekcje polskie pełnią jednak nieco odmienną funkcję, umożliwiając bowiem uczniom pochodzenia polskiego lub zainteresowanym językiem i kulturą polską kontynuowanie nauki w środowisku dwujęzycznym lub wielokulturowym. Powstały na mocy umów dwustronnych między Francją a Polską po to, by promować kulturę polską we Francji i wzmacniać więzi między obydwojema krajami.

Pierwsze sekcje polskie w szkołach francuskich uruchomiono w 1995 r. dzięki wysiłkom polskich władz oświatowych oraz polskich przedstawicielstw dyplomatycznych we Francji, a także wsparciu społeczności polskiej w tym kraju oraz zaangażowaniu rodziców uczniów. Dekady udanego funkcjonowania i dynamiczny rozwój sekcji dowodzą, że była to trafna decyzja i dobra inwestycja. To jedna z najbardziej interesujących oraz skutecznych form nauczania i promocji języka oraz kultury polskiej we Francji. Sekcje działają obecnie w sześciu prestiżowych placówkach:

- ➔ w szkole, w gimnazjum i liceum w Cité Scolaire Internationale de Lyon;
- ➔ w Collège Vauban w Strasburgu;
- ➔ w Lycée des Pontonniers w Strasburgu;
- ➔ w szkole podstawowej Marie Curie w Saint-Germain-en-Laye;
- ➔ w Collège „Les Hauts Grillels” w Saint-Germain-en-Laye;
- ➔ w Lycée International w Saint-Germain-en-Laye;
- ➔ w Collège i Lycée Montaigne w Paryżu.

Funkcjonowanie międzynarodowych sekcji polskich

Poza wynikającymi z podstawowego programu nauczania przedmiotami prowadzonymi po francusku uczniowie zapisani do sekcji realizują część programu w języku polskim. Przedmioty prowadzone zazwyczaj po polsku to historia, geografia i literatura, co ułatwia uczniom praktykowanie i pogłębianie znajomości języka. Przedmioty prowadzone w języku polskim prowadzą polscy nauczyciele będący absolwentami polskich uczelni. Są rekrutowani i wynagradzani przez polskie Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Sekcje są otwarte dla wszystkich uczniów, zarówno francuskich, jak i cudzoziemskich, którzy już znają język polski lub są gotowi się go nauczyć, a także do tych, którzy nie mówią po francusku. Jako dodatkowe wsparcie tych ostatnich szkoły często prowadzą też tzw. klasy adaptacyjne, które przyspieszają integrację uczniów polskich.

Uczniowie z międzynarodowych sekcji polskich są oceniani zgodnie z kryteriami francuskiego systemu edukacji; mogą również przystępować do egzaminów związanych z językiem i kulturą polską (np. matura z wyróżnieniem międzynarodowym). Mogą to być egzaminy z literatury, cywilizacji polskiej lub innych przedmiotów nauczanych po polsku, w wyniku których uczniowie uzyskują specjalne dyplomy.

Program sekcji polskich

Sekcje zostały utworzone, aby zapewnić środowisko edukacyjne wspierające zarówno język, jak i kulturę polską, a jednocześnie realizować program nauczania francuskiego systemu oświaty. W związku z tym programy polskich sekcji we Francji są opracowywane wspólnie przez strony polską i francuską, a następnie publikowane w oficjalnym dzienniku ministerialnym BO¹. Przedmioty polskie wchodziły w skład obowiązkowej edukacji szkolnej. Program realizowany w ramach sekcji respektuje wymagania polskiego Ministerstwa Edukacji Narodowej. Szczególną uwagę zwraca się na naukę języka, aby umożliwić uczniom dostęp do literatury i kultury polskiej. Poniżej dokonano przeglądu zawartości programów realizowanych w klasach gimnazjum² i liceum³, według publikacji w BO.

¹ *Bulletin officiel de l'éducation nationale, de l'enseignement supérieur et de la recherche.*

² www.education.gouv.fr/bo/16/Hebdo21/MENE1610495A.htm.

³ www.education.gouv.fr/bo/2011/Hebdo32/MENE1119408A.htm.

NAUCZANIE PRZEDMIOTÓW W JĘZYKU POLSKIM

W międzynarodowej sekcji polskiej niektóre przedmioty są nauczane po polsku, uczniowie zostają więc zanurzeni w języku, co pozwala im na znacznie lepsze jego opanowanie. Do takich przedmiotów zaliczają się:

- ➔ język polski – zajęcia z języka polskiego o bardzo szerokim zakresie, zarówno w obszarze literatury, gramatyki, jak i ćwiczenia sprawności językowych, np. pisemne i ustne wypowiedzianie się;
- ➔ historia i geografia – te przedmioty mogą być nauczane po polsku, co pozwala uczniom na śledzenie programu analogicznego do ich krajowych odpowiedników, przy jednoczesnym nabywaniu wiedzy z geografii i historii Polski oraz świata;
- ➔ literatura polska – uczniowie studiują dzieła literackie polskich autorów, pogłębiając w ten sposób znajomość kultury i literatury.

Jeśli chodzi o liczbę godzin nauki tygodniowo, to wygląda ona następująco dla poszczególnych przedmiotów:

PRZEDMIOT	GODZINY NAUKI TYGODNIOWO
historia	1h w gimnazjum, 2h w liceum
geografia	1h w gimnazjum, 1h w liceum
literatura polska + język polski	4h w gimnazjum, 5h w liceum

ZAJĘCIA W JĘZYKU FRANCUSKIM

Jak wspomniano wyżej, realizacji przedmiotów nauczanych po polsku towarzyszą zajęcia wynikające z francuskiego programu nauczania. Obejmuje on: matematykę, nauki przyrodnicze (fizyka, chemia, biologia), język francuski, sztukę, muzykę itd. Celem nadrzędnym jest zapewnienie uczniom realizacji ogólnej podstawy programowej przy jednoczesnym rozwoju kompetencji wielojęzycznych.

KULTURA POLSKA

Międzynarodowe sekcje polskie oferują również poznawanie kultury polskiej poprzez różnorodne aktywności, takie jak:

- ➔ wydarzenia kulturalne – uczniowie często uczestniczą w wydarzeniach i zajęciach kulturalnych, np. projekcjach polskich filmów, konferencjach historycznych czy koncertach muzyki tradycyjnej;
- ➔ wyjazdy edukacyjne – organizowane są wyjazdy do Polski, aby uczniowie mogli poznać kraj, odwiedzając miejsca związane z jego historią i kulturą; pozwala to na budowanie i wzmacnianie więzi z krajem i jego kulturą.

DODATKOWE JĘZYKI OBCE

Oprócz języka polskiego uczniowie sekcji międzynarodowych zachęcani są do nauki innych języków obcych. Język angielski jest często obowiązkowy, ale w zależności od placówki proponowane mogą być również niemiecki, hiszpański czy włoski.

Ograniczenia

Międzynarodowe sekcje polskie, choć skuteczne i cenione, mają kilka istotnych ograniczeń:

- ➔ niewielka dostępność w skali kraju – są obecne tylko w kilku placówkach we Francji (Lyonie, Strasburgu, Saint-Germain-en-Laye i Paryżu), co sprawia, że może do nich uczęszczać niewielka liczba uczniów;
- ➔ niska liczebność klas – limit miejsc w tych sekcjach utrudnia ich rozwój na szerszą skalę, np. Akademia Paryska, do której należą Collège i Lycée Montaigne, ograniczyła maksymalną liczbę uczniów w klasie w sekcji polskiej do 15 w gimnazjum, a w liceum do 17, czyli do połowy maksymalnej liczby uczniów na tym poziomie;
- ➔ wysokie wymagania dotyczące znajomości języka – często oczekuje się znajomości języka polskiego już przy rekrutacji, co może zniechęcać uczniów niepolskojęzycznych, którzy chcieliby poznać tę kulturę;
- ➔ brak ciągłości – poza sekcjami nauczanie języka polskiego jest prawie nieobecne w szkołach podstawowych i średnich, co powoduje, że uczniowie mogą kontynuować naukę dopiero na studiach;
- ➔ niska widoczność na poziomie krajowym – sekcje polskie stanowią mniej niż 2% wszystkich sekcji międzynarodowych⁴, co świadczy o ich marginalizacji w systemie edukacyjnym Francji;
- ➔ zależność od współpracy bilateralnej – ich istnienie zależy od umów między Francją a Polską, co sprawia, że ich losy zależą od zmian politycznych i budżetowych.

⁴ W 2019 r. we Francji istniało 510 sekcji międzynarodowych rozmieszczonych w 284 placówkach.

Międzynarodowe sekcje polskie stanowią piękny przykład współpracy edukacyjnej i kulturalnej między Francją a Polską. Dzięki oferowaniu uczniom edukacji dwujęzycznej pozwalają one na zachowanie i promocję języka oraz kultury, które są często marginalizowane w systemie szkolnym we Francji. Niemniej jednak ich zasięg jest wciąż zbyt ograniczony, aby w pełni sprostać wyzwaniom związanym z rozpowszechnianiem języka polskiego we Francji. Zwiększenie ich widoczności i liczby w kolejnych placówkach oraz umożliwienie szerszego dostępu do nauki języka polskiego od najmłodszych lat są kluczowymi zadaniami na przyszłość. W wielokulturowej Europie sekcje są nie tylko skutecznym modelem edukacyjnym, lecz także cennym narzędziem do budowania trwałych więzi między narodami.

DR SANDY RÉMY PASKIEWICZ Specjalista w dziedzinie glottodydaktyki i dydaktyki języków obcych. Obronił w 2021 r. doktorat poświęcony nauczaniu języka francuskiego w Polsce oraz języka polskiego we Francji w latach 1989–2017. Doświadczony nauczyciel akademicki i licealny, pracował m.in. w Liceum Francuskim w Warszawie, Lycée Franco-Allemand w Saarbrücken (Niemcy) oraz na Uniwersytecie Lotaryńskim (Francja). Posiada także kwalifikacje z zakresu inżynierii pedagogicznej oraz certyfikat egzaminatora DELF.